

ФИЛОСОФСКИЕ НАУКИ

Кислий А. О.

кандидат філософських наук, доцент,
докторант кафедри богослов'я та релігієзнавства,
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова
(Україна, Київ)

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ІДЕАЛ У ВИМІРАХ СУЧАСНОЇ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ДУМКИ

Kysliy A.O.

PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor,
candidate for a doctor's degree of the Department
of Theology and Religious Studies,
National Pedagogical Dragomanov University
(Ukraine, Kyiv)

SOCIO-POLITICAL IDEAL IN THE MEASUREMENTS OF MODERN CHRISTIAN THOUGHT

Анотація. Визначено актуальність та тенденції вивчення особливостей сучасного християнського соціально-політичного ідеалу, що зумовлено світоглядними уявленнями та соціальними й політичними реаліями нинішнього світу. З'ясовано, що сьогодні християнська релігія активізується у сфері соціальних відносин і стає важливим чинником світових, регіональних і національних політичних процесів та трансформацій. Результати дослідження підтверджують те, що соціально-політичний ідеал у християнській думці може бути інтерпретовано як оптимальний вибір стратегічних цілей успішного розвитку світового співтовариства.

Summary. It is determined the relevance and tendencies of studying the peculiarities of the modern Christian socio-political ideal, which is conditioned by the worldviews and social and political realities of the present world. It has been found that today the Christian religion is intensifying in the sphere of social relations and is becoming an important factor in the world, regional and national political processes and transformations. The results of the study confirm that the socio-political ideal in Christian thought can be interpreted as the optimal choice of strategic goals for the successful development of the world community.

Ключові слова: ідеал, соціально-політичний ідеал, політична теологія, державно-церковні відносини, християнські моральні цінності.

Keywords: ideal, socio-political ideal, political theology, state-church relations, Christian moral values.

Постановка проблеми. Поняття ідеалу виражає найвищу граничну конкретно-історичну цінність і мету існування та розвитку суспільства. Ідеалом як цінністю стає те, що спрямовує суспільство до його буття у всіх його вимірах і проявах. Ідеал стає не тільки образом, але і засобом досягнення бажаного майбутнього. Сьогодні для вироблення соціально-політичного ідеалу недостатньо академічних теоретичних узагальнень. Цей процес вимагає уваги до повсякденної життєдіяльності людини і суспільства й пропозиції дієвого технологічного проекту рішення економічних, політичних, соціальних проблем. Адже криза в цих сферах робить невпевненим подальший розвиток суспільства і потребує плідного переосмислення граничних підстав його буття. Тому ціннісно-важливим буде звернення до християнського ідеалу як альтернативи, користь від якого підтверджена значним набором системотворчих компонентів, які узагальнюють колосальний історичний досвід життєдіяльності людства. Інтерпретація соціально-політичного ідеалу в християнській думці не є застиглою у власній досконалості, а змінюється у зв'язку з уточненням, конкретизацією фундаментальних християнських цінностей і цілей відповідно до

викликів історії й сьогодення. Розгляд ідеалу під кутом взаємозв'язку минулого, сучасного і майбутнього передбачає спрямованість у майбутнє, яке вільне від негативних атрибутів минулого і сьогодення.

Дивлячись на загальні ознаки, властиві життєдіяльності людей у різні історичні епохи, стає зрозумілим, що усвідомлення людством своєї цілісності як світового співтовариства відбувається на основі загальних ціннісних орієнтирів. Виходячи з ціннісного набору компонентів соціально-політичний ідеал формулюється у вигляді ідеологічної конструкції, що адекватно відображає мотивацію колективної життєдіяльності й може успішно виконувати функцію консолідації й орієнтації суспільства, при цьому, базуючись на соціальній пам'яті суспільства як сукупності соціальних правил, норм, ідей, цінностей, що є визначальними у поведінці особистості та соціуму. Ціннісна єдність у вигляді соціально-політичного ідеалу є запорукою цілісності й успішного функціонування будь-якої соціальної спільності. Важливо, що такий ідеал носить універсальний характер, здатний охопити весь світ, що безспідставно говорить про його схожість за

характером з християнським соціально-політичним ідеалом.

Соціально-політична історія стрімко перетворюється в глобальну історію, стає заручником якісно нового світу. Суттєві зміни самих основ світосприйняття поставили під сумнів не лише традиційні ідеали, а й не сприймають нових загальних цивілізаційних ідей. Це веде до співіснування різноманітних, іноді досить суперечливих, підходів до тлумачення суспільно-політичного ідеалу, які досить складно класифікувати. Пліуралізм думок, ідей, ідеалів та критика монополізму у вирішенні соціальних питань, що сьогодні є нормальним станом суспільства ускладнює можливість вироблення ідеалу як ідейно-регулятивного принципу політичного і соціального розвитку, що сприймається як популістський. Отже, сьогодні можна і необхідно говорити, що досвід останніх десятиліть засвідчив про невпевненість в безумовній надійності й універсальності якогось конкретного ідеалу. Тому втрата світоглядних орієнтирів спонукає людину і суспільство звертатись до тих духовних чинників, які дають реальну можливість охарактеризувати сучасний стан соціальних проблем не фрагментарно, а в цілому та дати людині об'єктивно можливі шляхи покращення існуючого стану речей як в близькій, так і далекій перспективі.

Метою роботи є осмислення світоглядних аспектів соціально-політичного ідеалу в сучасній християнській думці. Вона обумовлена переглядом політико-правового змісту взаємозв'язків суб'єктів політичного процесу на всіх рівнях з метою пошуку оптимальних ідей для побудови стратегічних цілей успішного соціально-політичного і суспільно-економічного розвитку світового співтовариства.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання соціально-політичного ідеалу була предметом дослідження багатьох мислителів: Платона, Аристотеля, Макіавеллі, Монтеск'є, Гоббса, Юма, Руссо, Канта, Гегеля, Вебера, Токвіля, Маркса, Плеханова, Леніна, Драгоманова тощо. На перетині XIX-XX ст. нова соціальна реальність на Заході та активне поширення діалектичного матеріалізму, атеїзму, позитивізму, спричинили необхідність формулювання взаємовідносин Церкви і суспільства. З'являються нові ідеї політичного богослов'я, спричинені необхідністю відповідати вимогам суспільства, що швидко змінюється, та потребою розробити богословські підходи до розуміння нових соціальних теорій, що побудовані на основі досвіду життєдіяльності людини. Лише таким чином християнські соціально-есхатологічні ідеї зберігають свою дієвість не лише як предмет сподівань, а й як стимул до перетворення світу з метою його вдосконалення. Політична теологія XX ст. завдячує своїм розвитком Барту К., Бонгефферу Д., Бруннеру Е., Вільямсу Р., Коксу Х., Кюнгю Г., де Любаку А., Лютеру Кінгу М., Мольтману Ю., Мюррею Д., Нібуру Р., Ранеру К., Тілліху П., Хейзу Р., Шмітт К. та ін.

В зв'язку з нинішнім зростання ролі релігійного фактору в політичних відносинах виникає значний інтерес до його вивчення, з'являється широке коло досліджень, в якому цей процес розглядається у світовому масштабі. Цьому присвячено роботи Белла Д., Бергера П., Габермаса Ю., Девіса Г., Дейві Г., Джилла Е., Казанова Х., Капуто Дж., Коноллі У., Олбрайт М., Півера К., Риффа Ф., Робертса Г., Сандлера Ш., Старка Р., Тейлора Ч., Тернера Б., Торфса Р., Фокса Дж., Хантера Дж. та ін.

Теоретичні напрацювання з осмислення соціально-політичного ідеалу на основі вивчення різних сторін державно-церковних відносин в Україні та світі представлені роботами Бліхара В., Бондаренка В., Бучми О., Головащенко С., Горкуши О., Євдокимової Т., Єленського В., Здіорука С., Колодного А., Кралюка П., Лубського В., Мариновича М., Мелехової О., Недавної О., Пасічного Р., Рибачука М., Сагана О., Филипович Л., Черенкова М., Чорноморця Ю., Шевченко С., Шуби О., Юраша А., Яроцького П. та ін.

Важливими для дослідження даного питання є церковна та богословська література: римських пап: Іоанна Павла II, Бенедикта XVI, Франциска; Вселенського Патріарха Варфоломія; митрополитів: Йоанна (Зізіуласа), Каліста (Уера), Любомира (Гузара), Олександра (Драбинка); архієпископа Ігоря (Ісиченка); єпископів: Бориса (Гудзяка), Віктора (Беда), Гавриїла (Кризини); архімандрита Кирила (Говоруна); протодіякона Андрія Кураєва; богословів: Христоса Яннараса, Аристотеля Папаніколау та ін.

Виклад основного матеріалу. З виникненням, поширенням та утвердженням християнства як державної релігії в Римській імперії виникає потреба і необхідність філософського та богословського визначення пріоритетів політики. В результаті розбіжностей, що склались між східною та західною християнськими традиціями визначальними стають ідеї цезарепапізму та папоцентризму. У Середньовіччі політична теологія під впливом ідей Августина, викладених у праці «Про град Божий», визначила соціально-політичний ідеал у формі співіснування та співпраці Церкви і держави, що втілюється у моделі, де їх повноваження регламентовані церковними документами і світськими законами. У перспективі в політичному житті католицької Європи домінуючими стають ідеї Фоми Аквінського про людину як політичну істоту, що прагне жити в політичній спільноті, та про державу і діяльність влади, що встановлені Богом, які після II Ватиканського собору стали визначальними у соціальному і політичному вченні католицизму.

Католицизм проголошує Церкву як неполітичну спільноту, що не залежить від жодної політичної системи [7, с. 45]. Разом з тим, суспільство і, в тому числі, політика не становлять виключно світську і земну дійсність та не можуть бути осторонь питань послання і справи спасіння. Вони мають безпосереднє відношення до людини і

повинні спрямовувати розвиток суспільної цілісності у контексті спільного блага, адже, як свідчить історія, владі досить легко маніпулювати суспільством без цінностей [7, с. 52-53].

Найбільш дієвим у сфері політичної думки є, на думку Величка О. [3], протестантизм, який в засадничих ідеях, проголошених з часів Реформації приніс в цю сферу різке протиставлення себе решті світу, що в кінцевому підсумку приведе до звернення християнської Церкви не до «досконалих» Євангельських ідеалів, а до цілком мирських. Акценти духовної впорядкованості соціально-політичних ідеалів поступово переміщуються у соціальних царину матеріальних життєвих відносин, набувають абсолютно земного характеру. Вони складають основу сучасного християнського розуміння соціально-політичних відносин, які є підтвердженням власної віри в ідеали рівності всіх людей перед Богом і презумпцію їх порятунку. Безперечно, реформаційні ідеї соціалізації суспільства як потреба створення рівних соціальних умов розвитку та їх практична реалізація породили цілий ряд реально істотно інших, нових, в порівнянні з католицизмом або православ'ям, підходів до розуміння дієвих ідеалів співжиття людей, спрямованих на боротьбу зі злом як гаранту побудови щасливого суспільства в межах земної історії. Отже, у протестантському середовищі соціально-політичний ідеал вибудовується на основі нового типу етики, яка вбачає присутність Бога в всіх галузях господарювання людини і веде до подолання розриву між духовною і матеріальною сферами. Заданий алгоритм пошуку шляхів побудови гармонійного суспільства в протестантизмі був змушений вирішити низку соціально-економічних та соціально-політичних протиріч перенесенням епіцентру основних політичних ідей на світський ґрунт [3, с. 93-97]. «Таким чином, – підсумовує Величко, – в політичному аспекті протестантизм виливається в систему демократичних, ліберальних і соціальних ідеалів, які поступово переростають в усталені політико-правові інститути, але вже не релігійної, а світської свідомості, вельми скептично і недовірно відноситься до релігії» [3, с. 97].

Багато західних інтелектуалів вважали, що роль релігії в політиці зменшуватиметься в міру модернізації суспільства і вже до кінця ХХ століття, провиділи її жалюгідне існування. Але сучасні вчені, філософи, теологи приходять до висновку, що в останні десятиліття у зв'язку із зростаючим інтересом до зв'язку релігії з політикою, її не можна недооцінювати, аналізуючи переважно інституційні або кількісні дані. Для повноцінного розуміння глибини та багатогранності політичних відносин, побудованих на глибоких світоглядних основах, ця сфера повинна стати об'єктом аналізу для сучасної політичної філософії. На основі глибокого аналізу сучасних іноземних та вітчизняних наукових робіт, офіційних державних та церковних документів

відомий релігієзнавець, державний діяч Єленський В [4] робить висновок про «велике повернення» релігії у всі сфери, її «вторгнення» у велику політику та міжнародні відносини, глобальні трансформації та процеси регіональних змін кінця ХХ - початку ХХІ століття.

Сьогодні християнство виступає серйозним життєстверджуючим чинником людини. Відчувається значний інтерес християнської спільноти до безпосередньої участі в соціально-політичному житті, становленні сучасної демократичної правової держави та формуванні громадянського суспільства. Християнство завдяки своїм особливим духовно-моральним ідеалам дедалі активніше заявляє про ініціативність своєї присутності у сфері світових, регіональних і міжнаціональних політичних відносин. Перегляд соціально-політичного ідеалу сучасними християнськими мислителями відбувається відповідно до самобутності християнського догматичного та соціального вчення з урахуванням історії політичних і правових культур та специфіки світового суспільно-політичного розвитку держав, що протікає у нових умовах. Шевченко С. у своїй дисертаційній роботі вказує, що більшість сучасних авторів акцентують увагу на посиленні релігійності та популярності «релігійних дискурсів» в багатьох суспільних спільнотах, в тому числі «суспільствах розвинутого модерну», тобто тих, які активно реалізовували доктрину світського характеру політичної влади. Вважає це неминучою тенденцією переходу до «де-секуляризації», або до епохи «постсекуляризму» [11, с. 21-22].

Не дивлячись на різні засади природи духовної і світської влади, сучасна Церква і держава формують у своїх соціальних концепціях та документах [7, 8, 9] такі спільні пріоритети, що відповідають об'єктивній меті їх діяльності. Всі провідні християнські церкви (католицькі, православні, протестантські) не виділяють переваги жодного державного устрою чи будь-якої світської політичної доктрини. Для них спільним та принциповим є те, щоб державна влада прагнула і забезпечувала кожній людині і всьому суспільству достойні умови життя. «Політична влада, – вважають католики, – це інструмент координації й управління, за допомогою якого люди і проміжні групи прямують до такого порядку, де відносини, інститути і процедури слугують цілісному розвитку людини» [7, с. 244].

Ідеальною державно-церковною взаємодією є участь Церкви у державних справах з неодмінним дотриманням вимог відповідності власній природі і покликанню та унеможливлення долучення Церкви до тих сфер політичної діяльності, що суперечать християнській доктрині та законам держави. Область співпраці Церкви з державою є досить широкою [1, с.16-18]. Пріоритетними для сучасної Християнської церкви є: збереження та поширення моралі; опіка духовною освітою та вихованням; захист, відродження і розвиток історичної та культурної спадщини; взаємозв'язок з державною

владою з питань, значущих для суспільства і Церкви; миротворчість; піклування про воїнів; профілактика правопорушень; наука; охорона здоров'я; культура і творча діяльність; робота засобів масової інформації; охорона навколишнього середовища; підтримка інституту сім'ї, материнства і дитинства та багато інших [7, 8, 9]. Церква не перешкоджає співробітництву з державою в тих сферах, що не суперечать церковним канонам та сприяють суспільному благу. Разом з тим, Церква намагається чітко визначити ті ділянки суспільних взаємовідносин, у яких вона ні в якому випадку не може приймати участь, серед яких: політична боротьба, політична агітація, підтримка політичних партій і лідерів; ведення або підтримка війни, агресивної зовнішньої політики тощо [7, 8, 9]. Пріоритетними для Церкви є взаємовідносини з різними гілками та рівнями влади у формі діалогу щодо удосконалення права та ухвалення рішень, що стосується як життя самої Церкви, так і сфер її суспільного опікування. В різних державах християнські церкви сформували значну мережу організацій, закладів, спільнот, які в своїй основі містять моральні християнські цінності суспільного життя [1, с.16-18].

У контексті міжнародних глобальних політичних зв'язків поглиблення процесів демократизації та розвитку громадянського суспільства, потрібен пошук нових форматів державно-церковних відносин. Прагнення до втілення соціально-політичного ідеалу стимулює розвиток діалогу як символу, що є орієнтиром для сучасного політичного дискурсу, який зорієнтований на досягнення позитивних результатів від діалогічної форми взаємодії влади, громадян і релігійних організацій.

Усвідомлення соціально-політичного ідеалу та визнання відповідного статусу Церкви в державі безумовно, потребує звернути увагу як на невдалі претензії Церкви на всю повноту влади, що мали місце в минулому, так і безперспективний досвід прийняття її як утопічного чинника державотворчих процесів. Для повноцінної реалізації себе в соціально-політичному просторі Церква має використовувати форми і методи, зрозумілі сучасній громадськості. Першочерговою умовою такого процесу повинна бути наявність відповідного інтелектуального рівня релігійних лідерів. Адже іноді, споглядаючи поведінку єпископату, можна констатувати, що окремим церквам достатньо сакрального авторитету для становлення взаємозв'язків широкими суспільними масами. Тому відповідь окремих церков на суспільно-політичні запити відбувається повільно і має характер переважно загальних офіційних заяв і декларацій, а орієнтованість здебільш на культову діяльність свідчить про те, що для християнської свідомості найістотнішими є її містичні аспекти.

Важливим у розумінні соціально-політичного ідеалу та його впливу на функціонування громадянського суспільства є вектор діяльності

Церкви, зорієнтований на політичне життя вірних. Вважається, що Церква, її служителі, вчителі та інші працівники не повинні рекламувати ту чи іншу політичну силу, використовувати церковні зібрання, церковну літературу в якості трибуни для передвибірчої політичної боротьби, тобто приймати участь у політичному житті, адже не може дозволити собі перейматися буденними політичними справами, які суперечать духу християнства служити всьому людству [7, 8, 9]. Однак, розуміючи важливість антропологічних чинників соціально-політичного ідеалу, віруючі люди повинні займати активну позицію у житті суспільства, приймати участь у суспільно-політичній діяльності й, усвідомлюючи її наслідки, приносити користь суспільству і державі. Таким чином, християнські духовно-моральні цінності будуть гармонійно представлені у суспільстві через вчинки та діяльність християн, що демонструють щирість своєї віри. З огляду на вагоме місце трансцендентних вимірів сакральних мотивів у свідомості людини вони є органічно необхідними для світу, надаючи таким цінностям як свобода, справедливість, рівність, повага до життя, гідність людини загальнолюдського значення [2, с. 10].

Прагнення християнства допомогти людині і суспільству вирішити нагальні життєві проблем пов'язується з необхідністю виробити такий соціально-політичний ідеал, що полягає у побудові на Землі більш справедливого і гуманного суспільства. Суспільство сприймає таку позицію неоднозначно та окреслює коло вимог до Церкви, як посланця істини Христа. Долучаючись до багатьох сторін соціокультурної дійсності, християнство, володіючи системою етичних цінностей та комплексом моральних законів, відрізняється духовністю, якої так не вистачає сучасному безликому світу праці, капіталів, соціальних статусів, боротьби за владу тощо [10, с. 100-101]. Тому християнський соціально-політичний ідеал можна досягнути лише у його співвідношенні з етичним ідеалом. Мова йде не про те, щоб підпорядкувати політику етичним принципам християнства, а про переосмислення існуючої панівної політичної філософії, стрижнем якої є геополітичні інтереси обмеженого кола держав.

Основа і мета політичного життя це людська особа, що наділена розумом і несе відповідальність за власні рішення і діяльність, яка надає сенс її життю [7, с. 238]. Люди в своїй діяльності керуються не тільки земними благами, а й духовними, моральними орієнтирами. На ній неминуче лежить тавро, вільного особистого вибору, напрямку її волі, світоглядних інтересів і життєвих пристрастей, що є сферою морального життя. Тому неодмінною умовою соціально-політичного ідеалу як образу успішної стратегії розвитку світового співтовариства повинна бути свобода. На переконання Величка О., саме свобода совісті лягла в основу ідеї громадянського суспільства та свободи політичної, які поступово

замінюються соціальними свободами. Причиною цього є нехтування фундаментальними засадами політичної свободи – християнською вірою і її духом, який має свободу волі і може творити, щоб рости духовно по Божій благодаті [3, с. 105].

В сучасних умовах секуляризації нормальний стан відносин держави і церкви характеризується межами співробітництва у вирішенні важливих суспільних питань. У цьому випадку вироблення християнського соціально-політичного ідеалу буде спрямовано на подолання розриву між обмеженістю людини, природними і соціальними факторами та досконалим абсолютом – Богом. Але, на думку Харві Кокса, у секулярному суспільстві метафізичну сенсожиттєву роль для людини виконує політика. Адже зусилля багатьох мислителів спрямовуються на вирішення конкретних людських проблем, нормального функціонування суспільства в умовах секулярної технічної реальності. Тому «проповідь Євангелія, розмова про Бога – політична розмова», «мова, на якій проповідується Євангеліє – це політика», «розмова про Бога мирською мовою – це політичне питання». Тобто сам Бог творить політику у світі, роблячи людське життя справді людським. Отже, соціально-політичний ідеал повинен зачіпати конкретні інтереси людей, їхнє власне життя, роботу, життя їхніх дітей тощо, тобто входити в ті ситуації, які людині доводиться вирішувати у повсякденному житті. Людина повинна вміти відчувати, де відбувається дія Бога, і приймати в ній участь змінюючи себе, суспільство і світ [6, с. 241-244]. «Сьогодні політика повинна бути такою «рефлексією в дії», за допомогою якої Церква зможе дізнаватися, що замислює цей Бог-політик, і йти назустріч, діючи з Ним заодно» [6, с. 242].

Актуальним питанням в сучасному підході до соціально-політичного ідеалу є активізації Руської православної церкви на міжнародній політичній арені, що є значимим для всього християнського світу. На чолі з патріархом Кирилом вона займає агресивну антизахідну позицію, трактуючи сучасні політико-правові концепції прав і свобод людини як виключно західний феномен, породжений безбожною ідеологією.

У Московській церкві соціально-політичний ідеал постає у формі «неполітичної участі в політиці» – коли чітко визначається розмежування сфер діяльності і суспільних ролей держави та Церкви, остання, за відсутності чіткої доктрини соціальної етики, вдало маніпулює ідеєю самоідентифікації «Русского мира», що сприяє поширенню державної політики як особливого шляху Росії. Такі особливі відносини Церкви та держави, а також загравання Церкви із новими ідеологіями, коли в доктринальних документах підтримуються одні ідеї, а на практиці відбувається заперечення будь-якої національної (крім російської) самоідентифікації, які спричинені спотворенням християнського вірування, норм поведінки та взаємин у спільноті. Спільнота «Русский мир», на думку Кирила Говоруна, є

випадком політизованого богослов'я як суміші «політизованих неортодоксальних ортодоксій», яка віддаляється від Євангелія і стає шкідливою для держав, суспільства та людей [5]. Патологічність цих явищ дає можливість краще усвідомити роль Московського патріархату в підтримці російської агресії у світі, в тому числі в Україні. Це є свідченням народження нової православної політичної концепції справедливої священної війни, яка ґрунтується не на боротьбі з гріхом як проявом зла у світі, а на уславленні війни, необхідної для «очищення» світу.

Надто часто церковні лідери, релігійні громадські та політичні об'єднання, політики-християни зосереджують коло політичних вимог на битві з «содомітами», які часом виходять за межі першочергових проблем війни, екології, медицини, освіти, харчування, безпеки, сім'ї, дитини тощо. Це свідчить про обмеженість позиції окремих християнських церков щодо сучасної соціальної реальності та небажання відкритого діалогу у площині можливої політичної активності, що підтверджує гнітючий стан політичної культури з пануючим популізмом. Очевидно, якщо релігійна віра як суттєвий елемент людської духовного життя втрачається, то прагнення до релігійного ідеалу перетворюється на фікцію і веде в кінцевому підсумку до все більш широкомасштабної тенденції безвір'я культури.

Отже, у сучасній християнській думці розуміння соціально-політичного ідеалу та істотних чинників його реалізації залежить від духовно-моральних цінностей, конфесійних кодексів та світоглядних переконань людини та соціуму. Християнський соціально-політичний ідеал сьогодні є не лише ідейною абстрактною побудовою, але й показником стану політичних відносин на всіх рівнях та критерієм подальших перспектив успішного розвитку світового співтовариства, найважливішим мотиватором поведінки сучасної людини та діяльності суспільних інститутів. При цьому слід враховувати, що сучасне християнське розуміння особливостей соціально-політичного ідеалу може стати як предметом широкої дискусії для філософської, теологічної, політологічної науки, так і визначальним фактором соціальної, політичної та морально-духовної трансформації людини і суспільства.

Список літератури

1. Андрусишин Б.І., Бондаренко В.Д. Державно-церковні відносини: історія, сучасний стан та перспективи розвитку Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. — 387 с.
2. Бліхар В.С. Державно-церковні відносини як експлікація дихотомії влади та суспільства у європейській філософії : монографія. — Львів : ЛьвДУВС, 2013. — 516 с.
3. Величко А. М. Христианство и социальный идеал (философия, право, социология

индустриальной культуры): Научное издание. Под ред. В.П. Сальникова. СПб., М.: Санкт-Петербургский университет МВД России, 2000. – 544 с.

4. Єленський, В. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця XX - початку XXI століття. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2013. – 504 с.

5. Кирило (Говорун) Архімандрит. Політичне православ'я. / Пер. з англ. Олексія Панича. - К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. – 152 с.

6. Кокс, Х. Мирской град: Секуляризация и урбанизация в теологическом аспекте. Пер. с англ. О.Боровой и К.Гуровской. Под общей ред. и с примеч. О.Боровой. М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1995. 263 с.

7. Компендіум соціальної доктрини Церкви, К.: Кайрос, 2008. – 549 с.

8. Основы социальной концепции Русской Православной Церкви. [online] Доступно: <http://www.patriarchia.ru/db/text/141422.html>

9. Социальная позиция протестантских церквей России [online] Доступно: <https://www.cef.ru/documents/docitem/article/1379387>

10. Социально-политические системы в сравнительном контексте: цивилизации и идентичности. Под редакцией А. С. Железнякова и Т. Н. Литвиновой. М.: ИС РАН, 2013. – 350 с.

11. Шевченко С. А. Клерикалізм в системі державно-національних відносин Європейських країн: політико-правове регулювання // Дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2015. – 255 с.

Sarakyn L.P.

*Candidate of Philosophy,
Associate Professor of the Department of Humanities,
National University of Food Technology*

POSSIBILITIES OF COSMOPOLITICAL WORLDWIDE IN REGULATION AND TRANSFORMATION OF SECESSIONIAN CONFLICTS IN THE EUROPEAN SPACE

Саракун Лариса Петрівна

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Національного університету харчових технологій*

МОЖЛИВОСТІ КОСМОПОЛІТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ В РЕГУЛЮВАННІ І ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕЦЕСІОНІСТСЬКИХ КОНФЛІКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ

Summary. In this paper the basic principles of cosmopolitanism, their role and methodological importance in overcoming secessionist movements as a political phenomenon in the European space are considered. Issues related to the development of separatism, to some extent facilitated by globalization and regional integration processes, are explored. Prerequisites for the development of secessionism as well as the forms of its distribution are analyzed.

The content of the phenomena of cosmopolitanism as a special type of worldview is revealed; cosmopolitanization; cosmopolitan society. The cosmopolitan approach is justified, allowing to go beyond national practices (overcoming national borders), facilitating their integration into a new context in combination with global, local (subnational) and particular. Cosmopolitanism becomes an ideological platform and ontological unity of the planetary community and aims at transforming secessionist movements. As a social construct, it helps to build a world order based on the affirmation of a "compromise" of cultural, religious, ethnic and other differences. In theoretical terms, the ideas about the possibility of a cosmopolitan worldview in the regulation of secessionist conflicts and separatist aspirations are of general anthropological character. Cosmopolitan principles require correlation with a functionally and normatively differentiated understanding of the worldview as a complex and heterogeneous phenomenon, in particular values and attitudes.

Анотація. У роботі осмислюються засадничі принципи космополітизму, їх роль та методологічне значення у подоланні сецесіоністських рухів, як політичного явища на європейському просторі. Досліджуються питання, пов'язані з розвитком сепаратизму, якому певною мірою сприяють процеси глобалізації та регіональної інтеграції. Проаналізовано передумови розвитку сецесіонізму, а також форми його розповсюдження.

Розкривається зміст феноменів космополітизму, як особливого типу світосприйняття; космополітизації; космополітичного суспільства. Обґрунтовується космополітичний підхід, що дозволяє вийти за межі національних практик (долаючи державні кордони), сприяє їх інтеграції в новий контекст у поєднанні з глобальним, локальним (субнаціональним) і партикулярним. Космополітизм стає світоглядно-ідеологічною платформою й онтологічною єдністю планетарного співтовариства й націлений на трансформацію сецесійних рухів. Як соціальний конструкт, він допомагає вибудовувати світопорядок на